

همه بگذشتند از بهر دینشان

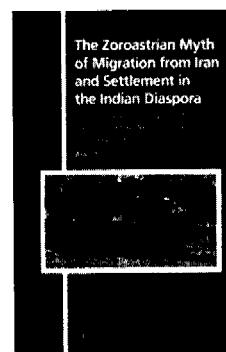
افسانه مهاجرت زردشتان به هند

درباره نویسنده
ویلیامز مدرک دکترای خود را درباره ایران‌شناسی در سال ۱۹۸۴ میلادی از دانشگاه لندن گرفت و همینک استاد ایران‌شناسی و مذهب تطبیقی دانشگاه منچستر است. او تأثیفات گستردگی درباب کیش زرتشت آن جام داده و همچنین کتاب مثنوی مولوی را نیز در سال ۲۰۰۶ میلادی به نثر انگلیسی برگردانده است. تسلط مؤلف بر متون پهلوی، اوساتی و شعرهای کهن ایرانی، و درک بی واسطه (مشاهده عینی) فضاهای و مراسم مذهبی زرتشتی، توانایی آن را در تألیف چنین کتابی نشان می‌دهد.

کتاب فوق بر اساس کتاب «قصه سنجان» (تصویر شماره ۱) که در آن داستان سفر زرتشتیان ایران به هند را تشریح می‌کند، نوشته شده است. پس از حمله اعراب به ایران و شکست امپراتوری ساسانی، بسیاری از زرتشتیان به جزیره‌ی هرمز فرار و از آن جا به گجرات هند مهاجرت کردند (تصویر شماره ۲) و بعدها در خلال قرن ۱۷ میلادی و در نتیجه تجارت با اروپایان و به تشویق انگلیسی‌ها در شهر بمبنی اقامت گزینند. قصه‌ی سنجان که بعد از دگرگونی بنیادهای ادبی، دینی، فرهنگی، سیاسی، و اجتماعی جامعه ساسانی توسط اعراب مسلمان، نوشته شده است، از معبدود آثار زرتشتیان بعد از حمله اعراب است. این داستان حاوی قصه مهاجرت پارسیان به هند و مصائب و مشکلات سفر و انگیزه‌های مهاجرت می‌باشد. روایت این داستان نسل به نسل در بین پارسیان منتقل و در نهایت توسط بهمن کیقباد پسر دستور هرمذیار سنجانا از خاندان معروف و داشمند رمان، در روز خرداد از ماه فروردین به سال ۹۶۹ یزدگردی برابر با ۱۶۰۰ میلادی به نظم درآمد. بهمن کیقباد روایت می‌کند که این داستان را از موبدی قابل اعتماد شنیده و در جای دیگر اشاره می‌کند که این داستان بسیار مفصل بوده و در کتاب قصه سنجان، فقط یک درصد آن آمده است. نویسنده (بهمن کیقباد) در ابتدای کتاب به سناش خداوند پرداخته و بعد از درخواست بخشایش از پروردگار، نگاه کوتاهی به دوران پادشاهی ویشناسپ گیانی، اسکندر، تسبیت و پیشرفت دین در زمان اردشیر و شاپور، و شکست ایران از اعراب، انداخته است. در ادامه اشاره می‌کند بعد از یک سده زندگی در جبال خراسان (سنجان، از توابع خوار)، و اعمال فشار علیه آن‌ها به سمت جزیره هرمز حرکت کردند و مدت ۱۵ سال در آن جا اقامت گزینند:

مقام و جای و باغ و کاخ و ایوان

• سید مهدی موسوی نیا
کارشناس ارشد باستان‌شناسی

- The Zoroastrian Myth of Migration from Iran and Settlement in the Indian Diaspora
- Alan Williams
- BRILL, 2009

نویسنده با انتقاد از نویسنده‌گان قبلی که در باب
قصه سنجان مطالبی نوشته‌اند، تمام آن مطالب
را تاریخ‌نگاری صرف و شرح شعرووار و قایع و
گزارش‌های ضعیف تاریخی می‌داند

افسانه مهاجرت

در آثار برخی از نویسنده‌گان صدر اسلام نیز به سنجان ایران و مسیر مهاجرت پارسیان به هند اشاره می‌شود. حمدالله مستوفی در نزهه القلوبه سنجان یا سنجان را از توابع خواف معرفی می‌کند^۱. در معجم‌البلدان نیز از چهار سنجان نام برده شده که همگی در خراسان بزرگ بودند^۲. احمد بن یحیی‌البلاذری نیز در کتاب فتوح‌البلدان اشاره به مهاجرت عده‌ای از پارسیان به هند از طریق جزیره‌ی هرمز می‌کند^۳.

برخی از خاورشناصانی که بر روی مهاجرت پارسیان به هند مطالعه کردند، معتقد‌اند که این جریان مهاجرت یک‌دفعه نبوده، بلکه این جریان چند بار و به صورت گروهی از جزیره‌ی هرمز انجام گرفته است. از جمله این دانشمندان می‌توان به مجکسون اشاره کرد که معتقد است اولین موج این مهاجرت‌ها مربوط به سال ۷۱۶ میلادی، مصادف با شصت و پنجمین سال مرگ یزدگرد سوم است. وی اعتقاد دارد، دسته دوم ایرانیان به سال ۷۷۵ میلادی (۱۵۴)

به کوهستان همی مانند صد سال

چو ایشان را بدین گونه شده حال

ابا دستور و بهدین یگانه

به‌سوی شهر هرمز شد روانه
بعد از فتح این جزیره توسط اعراب، زرتشتیان به سوی هندوستان مهاجرت
و پس از پشت سر گذاشتن مصیبت‌ها و طوفان‌های سهمگین وارد هند
می‌شوند:

زن و فرزند در کشتی نشاندند

به‌سوی هند کشتن تیز رانند

و در جای دیگری اشاره می‌شود:

تو ای آب و ای باد و ای کوه و خاک

ز ما گوی بدرود بر مام پاک

بگو نام نیک تو پاینده باد

دل ما ز مهر تو تابنده باد

مرنج از تو روی بر تافتیم

سوی کشور هند بشتافتیم

سپاس و درود تو داریم پاس

تو را نیک خواهیم و هوده شناس

به یاد تو یک شعله روشن کنیم

بنام تو یک گوشه گلشن کنیم

آن‌ها بعد از ورود به گجرات، شرایط حاکم گجرات را پذیرفته و سرزمینی را برای سکونت اختیار کردند و به یاد سنجان ایران، بر این منطقه نام سنجان نهادند. در ادامه اشاره می‌کند که در آن جا به ساخت آشگاه پرداخته (تصاویر شماره ۳ و ۴) و مراسم مذهبی را در آن جا برپا ساختند. آن‌ها اولین آتش بهرام را به یاد می‌هشان ایوان‌نشاه نامیدند.

با گذشت زمان زرتشتیان در سراسر هند پراکنده شدند. در قرن ۵ هجری مسلمانان به هند و سنجان حمله و بعد از تسخیر آن جا زرتشتیان به بانسده مهاجرت و با گردهم آمدن دوباره زرتشتیان زندگی مجددی را آغاز کردند. در آن گاهش یکی جشن سده بود

به شهر بانسده آتشکده بود

به ماه آذر و در روز آذر

همان جشن سده بود ای برادر

نویسنده در آخر کتاب اشاراتی به نام و نشان نیاکان خود کرده و سرود پایانی کتاب را آورده است.^۴

نموده‌ای از قدیمی‌ترین نسخه‌ی فارسی کتاب قصه سنجان

کتاب بیان می‌کند. ویلیامز می‌نویسد که برای ترجمه‌ی و انتشار این کتاب قصیدی نداشت و کار بر روی قصه سنجان از روی علاقه‌ی من و جنبه‌ی شخصی داشته است، اما به دلیل این که در یافتم بسیاری از نویسندها و دانشمندانی که به این کتاب ارجاع داده‌اند، و در این باب نوشته‌اند، بعضاً نسخه فارسی این را ندیده‌اند چه بررسد به این که مطالعه و تفسیر کنند، در نتیجه‌ی ترجمه‌ها و تفاسیر موجود از این کتاب را گمراه کننده دیدم و به انتشار کتاب حاضر پرداختم (۱۸).

در ادامه اشاره می‌شود که با مطالعه روایت داراب هرمzedیار از چاپ سنگی کتاب، متوجه تفاوت اساسی این نوشته با تفاسیر مربوطه شده و به نقش ساختار شعری کتاب در سلیس ترو و روان‌تر شدن نوشته و در نتیجه درک بهتر مطالب آن پی برده است (۱۹).

نویسنده در اولین فصل کتاب خود تحت عنوان مقدمه، (Introduction) به ارائه یک سری پیشنهادها در راستای درک و تفسیر بهتر کتاب قصه سنجان از جمله تهیه‌ی نسخه‌ی جدیدی از متن قدیمی قصه‌ی سنجان، ترجمه‌ی تحت الفظی متن کتاب به انگلیسی (زبان فارسی با خط انگلیسی)،

هرجی خورشیدی) وارد هندوستان شدند. قصه سنجان نزد داستان یکی از این مهاجرت‌ها است، که به‌نظر در سده‌ی دوم هجری روی داده است. توجه به این نکته ضروری است در جریان این مهاجرت‌ها ارتباطات بین زرتشتیان ایران و هند تا زمان حمله ایلخانان مغول به ایران قطع شد. در جریان این حمله ارتباط بین دو گروه حدود چهار قرن قطع گردید تا این که دوباره در زمان صفویان بین دو گروه زرتشتی ایرانی و هندی تماس‌هایی برقرار گردید.

بعد از اشاره مختصراً به کتاب «قصه سنجان» (که کتاب حاضر بر اساس آن نوشته شده است) و اشاره دانشمندان ایرانی و خارجی به آن، در ادامه به معروفی کتاب آلن ویلیامز تحت عنوان «فсанه مهاجرت زرتشتیان ایرانی و اسقفار و پراکنده‌گی در هند» پرداخته می‌شود.

این کتاب همان طور که در ادامه دیده می‌شود مشتمل بر شش فصل است که می‌توان آن را یکی از جدیدترین تالیفات در باب قصه سنجان و داستان مهاجرت پارسیان به هند به حساب آورد.

نویسنده در سرآغاز کتاب (Preface) انگیزه‌ی خود را برای انتشار این

آلن ویلیامز مطالب قصه‌ی سنجان را در چه‌ای برای مطالعه و شناخت جامعه‌ی وقت زرتشتی از بیدگاه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و تاریخی می‌داند و شرح وقایع و زندگی پارسیان هند را فرع و در درجه دوم اهمیت فرض می‌کند

افسانه مهاجرت

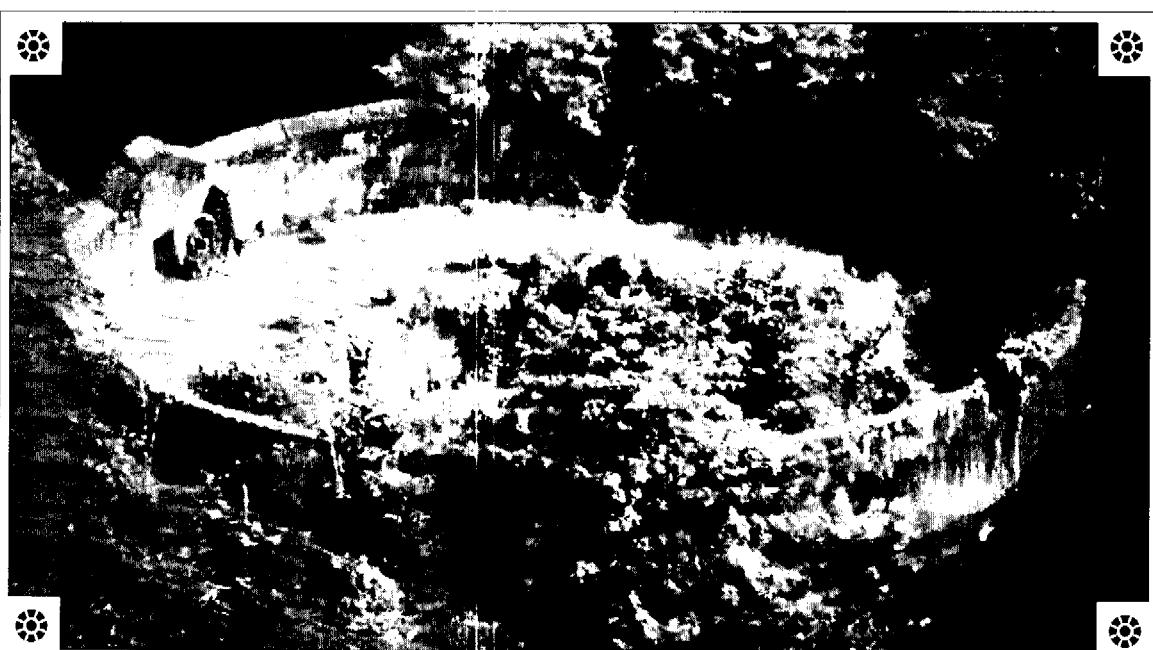
این کتاب را می‌توان ترجمه‌ی بسیار دقیق
انگلیسی از قدیمی‌ترین نسخه‌ی فارسی موجود
کتاب قصه‌ی سنجان به حساب آورد، که تفاسیر
دقیقی از این کتاب ارائه می‌دهد

افسانه مهاجرت

که کتاب فرق را دیده و نسخه‌ای از آن را نیز در اختیار داشته، می‌توان به سرjan مکم اشاره کرد (صفحه ۶-۸). در ادامه به بعد افسانه‌ای داستان و تأثیر آن بر زرتشیان پارسی پرداخته و اشاره می‌کند که جستجو در عقاید و تصورات مذهبی قلمرو دشواری از مباحث موجود در این کتاب را شامل می‌شود (صفحه ۹-۱۰). در مبحث آوانگاری کتاب، با اشاره به ارائه متن آوانگاری شده به زبان لاتین، به تفاوت سنت نوشتاری این کتاب با متون کهن و قرون وسطی اروپا پرداخته و زبان آن را به جزء چند استثناء، (که در توضیحات به آن پرداخته) روش و قابل فهم می‌داند (صفحه ۱۱-۱۷).

آن ویلیامز در مبحث استعاره و کنایه در قصه سنجان، اشاره می‌کند که ۱۳ شعر از ۱۷ شعر کنایه‌ای قصه سنجان، درباره رویداد جنگ و مبارزه است. بهمن کیقباد این جنگجویان را به حیواناتی همچون شیر نر، بلنگ، کروکودیل، و آدمهای مست و دزدهای دریایی تشبیه کرده است (صفحه ۱۷-۱۸). در ادامه به توضیح داستان پرداخته و اشاره می‌کند که با تفسیر درست این کتاب می‌توان بسیاری از زوایای تاریک تاریخ و فرهنگ پارسیان هند دست یافت. در آخر فصل نیز به ۶۴ سطر نوشته‌ی سانسکریت که در سنن

تپیه‌ی یک تفسیر جزء به جزء از متن اصلی کتاب، بحث بر روی ساختار روایی متن، و بحث بر روی ابعاد مذهبی و افسانه‌ای استناد و کتاب‌های زرتشیان می‌پردازد. در ادامه به اهمیت این کتاب برای زرتشیان و تعداد محدود دانشنامه علاقمند به مطالعه گذشته می‌پردازد. (صفحه ۲۱) و به معرفی مؤلف (بهمن کیقباد) و کتاب او می‌پردازد و اشاره می‌شود که با مطالعه این کتاب می‌توان به تاریخ دفاع و پیروزی، ترک کردن و رسیدن، خونخواهی و مصالحه زرتشیان در مسیر مهاجرت از ایران به هند دست یافت. هم‌چنین به اهمیت این کتاب برای زرتشیان مهاجر و نقش آن در بازسازی هرمنوتیکی تاریخ و بیان علل و چراجی مهاجرت پرداخته شده است (صفحه ۳-۵) در ادامه‌ی این فصل به چگونگی جمع آوری و تالیف کتاب قصه سنجان و ارزش آن از جهاتی چند همچون، تصدیق ارزش گذشته کنشیس‌ها هم به عنوان شخصیتی مذهبی و هم به عنوان شخصیتی ایرانی، گزارشی از آینده زرتشیان در هند و ارتباط آن‌ها با زرتشیان ایران از طریق تصورات مذهبی و فرهنگی شان، نقش کتاب در آشنازی اروپائیان به فرهنگ زرتشی و مهاجرت آن‌ها پرداخته شده است. از جمله اروپائیان

نمونه‌ای از برج خاموشی یا گورستان زرتشیان در هند

ثانیاً دانشجویان غیر فارسی زبانی که تاریخ ادیان را مطالعه می کنند، ضرورتاً اطلاعی از حروف الفبای عربی نداشته و با نوشتن این شیوه، خواندن و درک متن برای آنها به مراتب آسان تر می شود.

نمونه ای از شیوه‌ی غیر متعارف آلن و بیلیامز در اولین بیت کتاب قصه سنجان؛ بنام ایزد دانای سبحان (In be nām-e izad-e dānāy-ye sobhan):

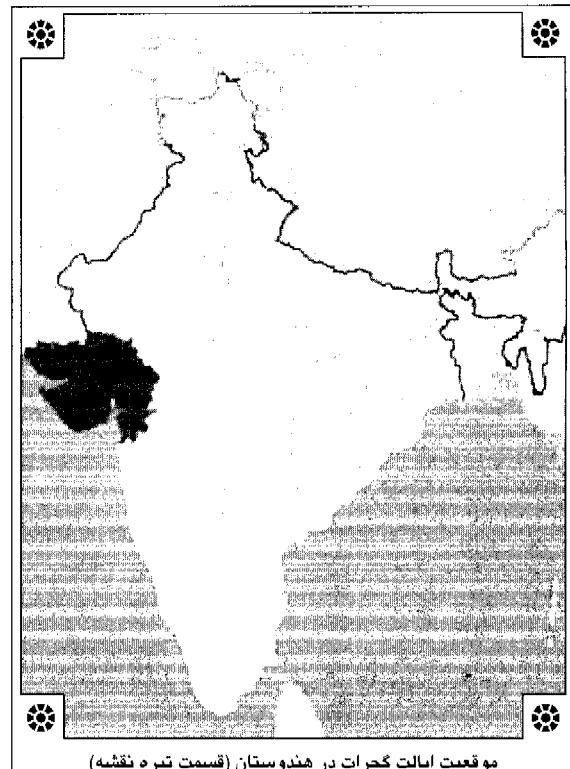
Gods name, who is wise, the most sublime
be har dam mi sorāyam nokte az Jan (az jan): my soul sings His Delights in every moment

آلن و بیلیامز در چهارمین فصل کتاب خود تحت عنوان تفسیر (commentary)، به تفسیر نوشتہ‌های قصه سنجان در ارتباط با نوشتہ‌های کهنتر زرتشتی به زبان های پارسی، پهلوی، اوستایی می پردازد. در ارائه تفسیری بهتر و دقیق تر از این قصه، و جنبه مشترک آن با دیگر نوشتہ‌های زرتشتی، توجه به بعد افسانه‌ای، تاریخی و مذهبی این کتاب ضروری است. چنان که با مطالعه این کتاب می توان از یک طرف به اشتراک ریشه‌ای اساطیر ایران باستان بی برد و از طرف دیگر می توان اشتراکات و تفاوت‌های دینی بین زرتشتیان ایران و هند را مشخص کرد. در این راستا توجه به بعد مکانی (دوری زرتشتیان هندی به زرتشتیان ایرانی) در تفسیر این تفاوت‌ها ضروری به نظر می رسد. از دیگر کتاب‌های قبل مقایسه با قصه سنجان، می توان از کتاب «قصه زرتشتیان هندوستان» اشاره کرد. از این کتاب نیز می توان به برخی از جنبه‌های استراتژیکی تاریخی و مذهبی، با کتاب قصه سنجان دست یافت. از جمله مطالب ارائه شده در کتاب قصه‌ی زرتشتیان هندوستان، که در کتاب قصه‌ی سنجان به آن پرداخته شده است، می توان به جزئیات اختلاف زرتشتیان در هندوستان اشاره نمود (صفحه ۱۴۳ - ۲۰۴).

به نظر راقم این سطور، توجه به تقسیمات طبقاتی و نقش آن در اختلافات و در نهایت پراکنده‌ی ها، موضوعی شایان توجه بسیار است که امید است در نوشتہ‌های بعدی در باب مهاجرت زرتشتیان، در قالب بحثی جداگانه به آن پرداخته شود.

در ضمن توجه به این نکته ضروری است که عده‌ی کمی از پارسیان هند در سنجان ماندند و در زند نگه داشتن آداب و رسوم گذشتگان خود گام‌های اساسی پرداشتند. هر چند که این عده نیز با حمله اعراب به هندوستان، از سنجان نقل مکان کردند و به همراه دیگر زرتشتیان در پاسده مستقر شدند. در فصل پنجم کتاب افسانه مهاجرت زرتشتیان به هند که نویسنده از آن تحت عنوان «یک آینه یا یک ساعت؟» (A Mirror or a Clock) نام می برد، به جای شرح واقعی و رویداد سفر و ماجراهای آن، در صدد فهم هدف مهاجرت و انگیزه‌ی تأییف و معانی واقعی کتاب قصه‌ی سنجان از ورای تحلیل و درک درست متون آن است. نویسنده در بیان علل انتخاب این عنوان و این که چرا عنوان این فصل با علامت سوال آغاز می شود اشاره می کند که: «زیرا من دوست دارم راه دیگری را در آینده در باب این داستان باز کنم».

در تشریح جمله‌ی فوق، با انتقاد به نویسنده‌گان قبلی که در باب قصه سنجان مطالبی نوشتند، تمام آن مطالب را تاریخ‌نگاری صرف و شرح شعروار و قابع و گزارش‌های ضعیف تاریخی می دانند و مطالب این فصل را ارائه معانی

موقعیت ایالت گجرات در هندوستان (قسمت تیره نقشه)

پارسی، در بعضی جنبه‌ها با قصه سنجان اشتراکاتی داشته است می پردازد (صفحه ۱۹ - ۲۲).

آلن و بیلیامز در دومین فصل کتاب خود تحت عنوان داستان سفر (The Narrative of Journey) خلاصه‌ای از داستان سفر زرتشتیان به هند و مصائب و مشکلات پیش روی آنها را مطرح می کند که قسمتی از آن در فوق بیان شده است. ترتیب و توالی مطالب ارائه شده در این فصل منطبق و در راستای مطالب نوشته شده توسط بهمن گیفاد در کتاب قصه سنجان است. بدین ترتیب که در ابتدا به سرودها و نیایش‌های آغازین کتاب قصه سنجان می پردازد و در ادامه با تشریح سفر پارسیان به هند و مسیر حرکت آنها، از تفرقه، پیروزی و شکست پارسیان در هند سخن به میان می آید. در ادامه به داستان سفر ایرانشاه پرداخته و در آخر فصل به سرود پایانی پارسیان هند که بخش پایانی کتاب قصه سنجان را نیز تشکیل می دهد، پرداخته می شود (صفحه ۲۳ - ۵۲). به دلیل این که عمدۀ مطالب این فصل در ابتدای مقاله امده است، از اطلاعی کلام در این باب خودداری می شود.

نویسنده در سومین فصل کتاب تحت عنوان آوا نویسی و ترجمه (Transcription and Translation) با یک شیوه غیرمعمول متن کتاب قصه سنجان را می آورد. در این قسمت نویسنده متن این کتاب را با خط انگلیسی و زبان فارسی (فینگلیش) می نویسد و در ذیل هر قسمت نیز ترجمه آن را به زبان انگلیسی می آورد (صفحه ۵ - ۵۳). نویسنده در باب علت انتخاب این روش غیر متعارف اشاره می کند که عموم محققین ایرانی و پارسی زبانان، ترجیح می دهند که نسخه دست نوشتہ متن را به حروف عربی بخوانند تا حروف لاتین، اما در باب نوشتمن آن با حروف لاتین دو دلیل ارائه می دهد: اولاً خواندن متن آوانگاری شده لاتین راحت‌تر بوده و

افسانہ مهاجرت

این کتاب به قصه‌ی سنجان به عنوان یک رویداد تاریخی صرف و از منظر گاهنگاری تاریخی، و یا ابزار و سکویی برای بازسازی تاریخ پارسی نمی‌نگرد.

اند ناست، بلکه، ویلیامز هدف این مهاجرت را انه اجبار بلکه وضعیت نامساعد زمان و ترکیب در ساخت آیندهای بهتر می داند. از نکات مطرح در باب این کتاب، پیدائی درجههایی در راستای معرفی و شناخت جامعه وقت زرتشتی از دیدگاههای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و تاریخی است که کتاب فوق را در برابر دیگر آثار مرتبط با قصه سنجان بر جسته کرده است. از دیگر نکات مطرح در باب کتاب فوق، استفاده از منابع دست اول در تالیف مطالب کتاب است که، خود به عنوان عامل مهمی در درک، شناخت و تحلیل بهتر داستان مهاجرت داشته است. درواقع این کتاب برعی از شکافهایی را که برای مدت طولانی در این مورد بوده را بر کرده است. با وجود این که کتاب فوق را می توان فصل جدیدی از مطالعات پارسیان هند به حساب آورد، اما تنوانته استه ای بسیاری از سوالات مطرح شده در این باب پاسخ دهد: پارسیان مهاجر به هند از کدام طبقه از طبقات امپراطوری ساسانی بوده است؟ آیا می توان نظام طبقاتی ساسانی را در بین پارسیان هند مشاهد نمود؟ آیا این نظام صباقیت در اختلافات بین پارسیان هند مؤثر بود و در صورت مؤثر بودن، تا چه اندازه تأثیر داشته است؟ فاصله مکانی بین زرتشتیان ایران و هند تا چه اندازه در کمرنگ کردن حس ایران دوستی پارسیان مؤثر بوده است؟ بین پارسیان هند از سنجان خراسان مهاجرت کردند؟ آیا بین ایالت خراسان و دیگر ایالات صدر اسلام تفاوت هایی وجود داشته است؟ آیا ایرانیان مقیم سنجان خراسان در شروع سفر خود مطلع از کوچ به چگران هستند؟ و مسیر مهاجرت پارسیان از سنجان به جزیره هرمز و از آن جا به چگران مشخص نشده است. علل انتخاب جزیره هرمز به عنوان مکان مهاجرت زرتشتیان مشخص نشده است. این سوالات و دیگر سوالات مطرح در باب مهاجرت پارسیان به هند، هنوز هم بی جواب مانده و امید است در پژوهش های بعدی در باب این مهاجرت، پتواند تا حد امکان به آن ها پاسخ داده شود.

نوشت

۱. m.mousavi_nia@yahoo.com
 ۲. کیقباد، بهمن. قصه سنجان، ویراسته هاشم رضی، تهران، انتشارات فروهر، ۱۳۵۰.
 ۳. مستوفی قزوینی، حمدالله، نزهه القلوب، بمیثی، چاپ سنگی، ۱۳۱۱.
 ۴. جووی، یاقوت، معجم البلدان، تهران، مترجم علیینقی منزوی، انتشارات سازمان میراث فرهنگی کشور، ۱۳۸۰.
 ۵. بلاذری، احمد، بن یحیی، فتوح البلدان، بی، انتشارات نقره، ۱۳۶۷.

واقعی و هدف اصلی تألیف قصه سنجان می‌داند. در این راستا آلن و بیلیامز مطالب قصه‌ی سنجان را در چهاری برای مطالعه و شناخت جامعه‌ی وقت زرتشتی از دیدگاه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و تاریخی می‌داند و شرح واقعی و زندگی پارسیان هند را فرع و در درجه دوم اهمیت فرض می‌کند. در جهت شناخت گستره و همه جانبه‌ی جامعه‌ی پارسیان مهاجر به هند، به تشرییج جامعه و تاریخ اواخر ساسانی و زمینه‌های اعتقادی و دینی وقت که به عنوان محرك اصلی مهاجرت بوده پرداخته (صفحه ۲۰۵-۲۰۷) و در ادامه به چگونگی سنت تاریخ‌نگاری در بین ایرانیان و هندیان وقت و تاثیر آن در انتقال نسل به نسل و در نهایت تألیف کتاب قصه‌ی سنجان اشاره می‌شود. در آخر این فصل نیز مطالب کتاب قصه سنجان را همچون آینه‌ای می‌داند که افسانه‌ها و تشریفات مذهبی پارسیان وقت را به خوبی در خود

در ششمين و آخرين فصل اين كتاب که عنوان نتیجه گيري (Conclusion) دارد مؤلف به جمع بندی مطالب نظری خود پرداخته است. در اين راستا متن کتاب قصه سنجان را از ديدگاه اسطوره شناسی برسی و برخی از مطالب آن را نوعی فائق امدن بر فلاکت تحلیل می کند. از دیگر نکات جدید مطرح شده توسط آلن و بیلامز در باب قصه سنجان، اشاره به نوعی انتقام جویی از اسلام و مسلمانان در نوشته های این كتاب است. (صص ۲۲۳-۲۲۸).

جمع پندی:

این کتاب را می‌توان ترجمه‌ی بسیار دقیق انگلیسی از قدیمی ترین نسخه‌ی فارسی موجود کتاب قصه‌ی سنجان به حساب آورد، که به همراه ارائه و بیان داستان فوق بر اساس این نسخه، تفاسیر دقیقی از کتاب قصه‌ی سنجان را ارائه می‌دهد و همچنین نظریات جدیدی دربار مهاجرت زرتشتیان به هند، نه به عنوان یک گاهنگاری تاریخی، بلکه به عنوان منشوی از هویت زرتشتیان و بنیادهای استطواره‌ای شان بیان می‌دارد. در این کتاب به قصه سنجان به عنوان یک رویداد تاریخی صرف و از منظر گاهنگاری تاریخی همچون معرفی مسیر مهاجرت و زمان و مکان‌های حرکت، همچون دیگر آثار محدود نوشته شده در این باب، که از این کتاب به عنوان ابزار و سکویی برای بازسازی تاریخ پارسی استفاده می‌کرند، نگاه نمی‌شود. بلکه سعی دارد با ارائه‌ی جزئیات و تفاسیر دقیق، و تطبیق جای نامهای موجود در این کتاب با جای نامهای معاصر، به تصدیق حضور پارسیان در هند و شرح و تفسیر چگونگی و چرایی حضور آن‌ها پرداخته شود. در این راستا هدف از مهاجرت زرتشتیان جبر محیطی و زمانی، آن چنان که برخی دانشمندان گفته